

הערות בעניני פסח - שיעור 948

I. אין מבשלים לצורך כותים ביו"ט וגם אסור להזמינו שמא ירבה בשבילו (תק"ז - ה) וגם למחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם (מ"ב ז) ועיין בבה"ל (ד"ה חסור) דאפילו יהיה לו איבה אסור אם לא שהענין נוגע לביטול שמחת יו"ט יש להקל להזמינו לאכול ממה שהכין לעצמו כגון מי שיש לו משפחה קרובה שמחללת שבת בפרהסיא ויגרם איבה ומחלוקת ויהיה בזה קצת ביטול שמחת יו"ט (הלכות המועדים ז - ל) ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ז - ק"ח) דיש להתיר אם מבשל להם ע"י נכרי באופן שליכא משום ביטול עכו"ם ועיין באורחות רבינו (ז - דף ק"ו) דאפשר להקל במיוחד היכא שהולך פעם לבית הכנסת בשבת וכן היכא שנמנע מחלל שבת בפני תלמוד חכם וכן כתב השו"ת ציץ אליעזר (ח - י"ז - י"ח) דיש להתיר ודלא כהמ"ב הנ"ל עיין בספר יום טוב בהלכה (דף 73) שהאריך בזה וצ"ע ובפרט כשיבוא וישוב ע"י האוטו ועיין בחזו"א (י"ד ח - ו) דאותם שאבותיהם פרשו מדרכי ציבור דינם כתינוק שנשבה ודינם כיהודים לכל דבר אמנם אחר שהשתדלו עמם והם מזידים וממאנים לשוב דינם כמומר ועיין במ"ב (שפ"ה - ה) ובשער הציון (ז) דמחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם לענין עירוב וכן כתב האג"מ (ה - כ"ח - כ"ז) דאין דינם כתינוק שנשבה ובפרט אם יבוא וישוב ביו"ט בקאר ע"י ההזמנה נראה לי דיותר טוב שלא להזמינם וצריך לומר להם הטעם שלא יכול להזמינם

II. אחר 72 דקות בין כוס ראשון לשני דעת הגרי"ש אלישיב דצריכים לברך ברכה אחרונה ורק כשעבר ע"ב מינוט חייב לברך ברכה אחרונה כדברי המהר"ח אור זרוע ויש מקילין דמכוס של מצוה לא תיקנו שיעור עיכול ועוד שתיקנו לכתחלה שלא להפסיק בברכה אחרונה דהוה כסילוק מהקידוש ומ"מ אם ברכה אחרונה היא דאורייתא איך שייך לבטל חיוב דאורייתא ואפשר לומר דעיקר ברכה מן התורה הוא רק על שביעה וחז"ל תיקנו לברך לאחר שתיית שיעור רביעית ויש שנותנים עצה שבכוס של קידוש ראוי לשותות רק רוב רביעית וזה אינו נראה ועיין בספר סידור פסח כהלכתה (דף ג) ורב משה לא חשש לברכה אחרונה (הגדה חריזי הלכות דף ל"ז)

III. בענין הכשר כלים כללי הענין (כ) כבולעו כך פולטו (צמדזר ל"ח - כ"ג) כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש... וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים (כ) וכלי חרס אשר תבשל בו ישבר (ויקרא ו - כ"ח) דהתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מדי דופניו לעולם (תנ"ח - ח - ג) ועיין בערוך השלחן (תנ"ח - ח) (ג) ומחמירין דחמץ באיסורא בלע (מ"ב סק"ח) (ג) ומחמירין בנותן טעם לפגם בפסח (רמ"א תמ"ז - י) (ה) ואין הולכין אחר רוב תשמיש הכלי בפסח (רמ"א תנ"ח - ו)

IV. הכשר הכוסות לפסח

(א) בכלי זכוכית יש ג' שיטות דעת הרא"ש (פסחים ל) ורוב ראשונים דכיון דשיעי ולא בלעי בשטיפה בעלמא סגי וכן פסק השו"ע (תנ"ח - כ"ו) אמנם התרומת הדשן (קל"ז) כתב דאין מועיל אפילו הגעלה דדינו ככלי חרס וכ"כ הרמ"א (סע) איברא הזרע אמת (ז - י"ד - מ"ג) כתב דהרמ"א החמיר משום חומרא דחמץ בפסח אע"פ שהאוסרים הם המיעוט לגבי רוב הפוסקים אבל בשאר הימים אין להחמיר ויש סוברים דדינו ככלי מתכת וצריך הגעלה (ספר הגעלת כלים י"ג - ג"ט ושו"ת יחיה דעת ח - ו)

(ב) כוסיות שהחזיקו בהם יין ולפעמים יין שרף עיין בערוך השלחן (תנ"ח - ג) דכוסות של זכוכית ששותין בהם י"ש כיון שאין התשמיש אלא לשעה קלה לית לן בה ובשטיפה בעלמא סגי אמנם עיין באג"מ (ח - ק"ח) דאם שם י"ש אף לפי שעה נוהגין אנו לאסור אף בפחות ממעל"ע

V. הכשר סינק

(א) כיור של פורצילאן דינו ככלי חרס ולכן מנקין אותו בחומרי ניקוי וישים בתוכו כיור נוסף של מתכות וכדומה ולא ישתמש בכיור חמים שהיד סולדת (נטעי גבריאל דף רכ"ה)

(ב) כיור של אנמאיל (enamel) שהוא ספק חרס ינקה היטב ויעשה עירו מכלי ראשון וישים בתוכו כיור נוסף או contact paper וכדומה ושופכין לתוכו רותחין בפסח

(ג) סינק של סטעינליס סטיל (stainless steel) צריך עירו על אבן מלובן ויעביר האבן על כל הסינק ואם קשה לעשות באבן מלובן ישים לתוכו פח וכדומה ואין להשתמש בסינק כ"ד שעות בחמץ ויזהר שלא יופסק קילוח המים בהעירו (מג"א תנ"ח - סק"ט) וגם ידות הסינק ינקה ויערה עליהם רותחין המסננת (drain strainer) יחלפנה או ילבנה בליבון קל משום חשש חמץ שבנקבי המסננת (עיין תנ"ח - ג) רב דוד פיינשטיין ורב מרדכי מארכיז אמרו לי שאין צריך אבן מלובן ה' aerator שמשם יוצא המים צריך הגעלה או עירו

VI. דיש וואשער אפילו של מתכת כיון שאי אפשר לנקרן היטב רק ע"י אומן אין להכשירן

VII. הכשר תנורים

- (א) תנור רגיל של חרס או אנמאיל שהוא ספק חרס אין לו תקנה אלא ע"י פח מסוגר או נייר כסף
- (ב) תנור רגיל של מתכת צריכים ללבנו ליבון גמור דהיינו שיהיה ניצוצות ניתזים מהם דלא אמרינן כבולעו כך פולטו אלא בדיני הגעלה לכן כיון שיש חשש שיתקלקלו אין ללבנו ויש מקילין אם ינקה היטב ב'easy-off' וילבן החום היותר גדול לכמה שעות (שערים מצויינים בהלכה קט"ז - ז) והמחלוקת תלוי באם חמץ בהתירא בלע ועיין בפמ"ג (תנ"ג - סק"ד) דליבון קל מפליט הבליעה ואינו שורפו ולא כהשו"ע הרב (תנ"ה) ולכן ימתין מעת לעת וצ"ע
- (ג) תנור הנקרא continuous cleaning דינו כתנור רגיל

- (ד) תנור המתנקה מעצמו ע"י חום המגיע ל'900 מעלות נכשר מאליו ע"י שמפעילו בחום כזה על איזה שעות עד שיעבור המחזור (cycle) אבל הדלת שאינו מתחמם כ"כ יש לכסותו בנייר כסף עבה (קיצור הלכות הגעלה בשם רב משה פיינשטיין) וי"א שצריך דוקא שיהיו ניצוצות ניתזים ממנו (בדי השלחן זכר זחלז ז"צ ציצאורים ד"ה לכתחלה נאריכות)
- (ה) תנור מייקרוועיו (microwave) צריך נקוי היטב ולשהותו כ"ד שעות בלא שימוש ואחר כך יתן שם קדירה מלא מים חמים ולשהותו שם עד שמילא התנור כלו בחום וזיעה עבה וזה דוקא בתנור של מתכת אבל ממין שיש ספק חרס אין מכשירים וע"ש שיש עוד עצה וע"ע בנטעי גבריאל (דף רל"ד) דכתב שיש מקום שיוצא הזיעה הנתהוה ומתאסף שם ממשות ואותו מקום קשה להכשיר לכן אסור להשתמש בו

- VIII. הכשר שינים תותבות וכן ב'braces בענין ההשתמשות בהם כל השנה מבשר לחלב יש להתיר שהמאכלים בכלי שני (רמ"א תמ"ז - ג) וגם בשן טבעי צריך לומר כן ולפסח צריך שלא לאכול בהן חמץ תוך מעל"ע וסגי בשיפשוף בעלמא במכרשת שיש עליו סם הפוגם ואנו סומכין דאין אוכלין דבר שהיד סולדת וגם דמיד מתחיל העיכול בפה ואם אפשר צריך לעשות עירוני (שערים מצויינים בהלכה קט"ז - ד) ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (ט - כ"ה) דסגי בשיפשוף ויש עוד ה' דרגות

- IX. להחליף כלי שמגעיל מבשר לחלב ואיפכא עיין במ"ב (תנ"ח - סקי"ט) שהביא החת"ס דהיכא דהגעיל לצורך פסח הוא נוהג להחליף מבשר לחלב או איפכא כיון שלא היתה כוונת ההכשר לצורך זה משמע בכוונה אין להתיר מ"מ המנהג להקל (נטעי גבריאל פרק פ"ה פסקי תשובות תנ"ח - ט"ז) ולפארווע מותר (אשל אברהם מבוטשאטש תק"ט)

- X. הכשר כלי שבעשיית הכלי משוח עליו חלב טריפה עיין בשיעור 345

- XI. שאלות ליושב במלון עיין בשיעור 506

XII. לחנך הקטן במצות ליל הסדר

מצה - עיין בסוכה (מ"ג): קטן היודע לאכול כזית צלי שוחטים עליו קרבן פסח משום חינוך (רש"י) ומ"מ אפילו אם יש מצוה קצת באכילת חצי שיעור מהמצה מ"מ א"צ לחנכו עד שיאכל כזית שלם בכדי אכילת פרס דילמא אתי למיסרך (מהרי"ל דיסקין חינוך ישראל קנ"ה) וגם האב לא יאמר לבנו לברך על מצה או מרור אם הוא לא בר הבנה (ש"ס) וע"ע בשער הציון (תני"ח - סקל"ו) בענין נתינת לולכו לקטן דמצות חינוך הוא רק על עצם המצוה ולא על פרטי המצוה ולכן ה"ה בנ"ד נותנים לקטנים מצה לאכול בלא פקפוק אפילו חצי שיעור שלא בכדי אכילת פרס ויכול ג"כ לברך ועיין בחינוך הבנים (כ"ז - ט"ז) מותר ליתן להתינוקות שרוצים לאכול קודם התחלת הסדר אבל מצת מצוה אין להאכילם אם הם בני חינוך (שו"ע הרב תט"ז - כ"ג) ואם הקטן אינו יכול לעמוד עד זמן אכילת מצה צריך לעוררו או לתת לו מצה ומרור ואפיקומן וד' כוסות קודם שישן כך שמעתי מרב מנשה קליין

מרור - אפשר ליתן לקטן פחות מכשיעור די"א שחולה או נשים שאינן יכולין לאכול כזית מרור שיאכלו פחות מכשיעור וזה תלוי בהנ"ל אם יש לחנך בניו בדבר שהוא בדיעבד וע"ע במהרי"ל דיסקין (ה"ב)

ד' כוסות - קטן שהוא בר חינוך מחויבים ליתן לו כוס שמחזיק רביעית יין והוא צריך לשתות כמלא לוגמיו ידידה שהוא חצי אנץ (קול דודי) אבל יש מקילים (מ"ב תע"ז - סקמ"ו ושער הציון סק"ס) שאינו לעיכבו וכ"כ הערוך השלחן (סקט"ו) ועיין בפסחים (ק"ה): מחלוקת ת"ק ורבי יהודה והרשב"ם והר"ן והגר"ז והפר"ח